

Hegedűs Imre János

Lélek a vákuumban

Műfajtalanná váló irodalmunkban üdítő élmény poémát olvasni. Böszörményi Zoltán ajándéka ez a pompás szöveghalmaz. Lőrincz P. Gabriella elbeszélő költeménynek nevezi kritikájában, Mandics György mozaikversnek.

Poéma, elbeszélő költemény, mozaikvers... Gazdag tartalmakat rejt magában már az írás műfaja is.

A *Kényszerleszállás Shannonban* súlyos élmény lenyomata. Az írek szerint az ország védőszentjének, Szent Patricknak köszönheték az utasok, hogy 2016. március 17-én nem zuhantak le egy Boeing 777-es géppel. A pilóta kényszerleszállást hajtott végre. Március 17-e Szent Patrick napja. Az egyik utas a költő.

Ettől az eseménytől kell eltávolodnia az olvasónak, ha be akar hatolni a kép- és gondolatrendszer dzsungelébe.

Pascal szerint „*az embert és az Istent szinte felmérhetetlen távolság választja el egymástól*”. És: „*Isten nem testi valóság, és végtelen, felfoghatatlan számunkra...*” Nem kerülőúton, spekulatív absztrakcióval jutottunk el Böszörményi alapgondolatához: Pascal végigkíséri a *Kényszerleszállás...* utasát.

Egyértelmű a szerzői szándék. Egyértelmű, hogy – Pascalhoz hasonlóan – szorongunk a lét (a szellem?) megfoghatatlan természeté miatt, egyértelmű, hogy a létezés törekeny volta váltja ki a lélek megrendülését, egyértelmű, hogy a földi élet és a kényszerleszállás állapotában vergődő repülőgép között lényegi különbség nincs. Ideig-óráig elodázható a megsemmisülés, de a vég, a végzet bekövetkezik. Madách hőséneki riadt hangját véljük hallani: „*Oly rettenetes megsemmisülni. / Oh, Lucifer! vezess földemre vissza.*”

A magyar gondolkodók közül Hamvas Béla jutott el odáig, hogy a *Tabula Smaragdina* hermetikus gondolatrendszerének mélyére hatoljon, és Böszörményi szellemtársként szegődik Hamvashoz, mert éppen ez az ókori görög-latin munka, az ezoterikus filozófia bibliája mondja ki a térben elfoglalt helyünk viszonylagosságát: „*Ami lent van, az megfelel annak, ami fent van, és ami fent van, az megfelel annak, ami lent van...*”

S hogy tökéletes legyen a jó és nagy szellemek reszpublikája, Böszörményi karon fogja Szilágyi Domokost. Nem ok nélkül. A zseniális erdélyi költő *Kényszerleszállás* címmel gyűjtötte egy kötetbe verseit. Számára a létezés egyetlen halmazállapota az izzás volt.

Ilyen hídverés után lehet Böszörményi – nyomdai kivitelezésében is szép, esztétikus – könyve fölé hajolni.

Az első érzet, amit az olvasó átél, a tér kitágulása. A normális üzemmódjából kikökkent repülőgépen ülve a messzeség, a galaxis, a gondolat vetül a képzelet falára, s ebben a végtelenségben megjelenik az ember. Nem az utas, nem a turista, hanem az ember. A *homo*. A föld esendő, bukdácsoló lakója.

Szellemlények tűnnek fel – jobb szó híján angyaloknak nevezük őket –, akik: „*a szeretet magvait keresik, / az embertelenségben az embert.*” S eközben az „*idő parányi teste a félelemtől megremeg.*” (Az olvasó alanyi joga a képzettársítás. József Attila zseniális verse, a *Reménytelenül* dereng föl: „*A semmi ágán ül szívem, / kis teste hangtalan vacog.*”)

Böszörményi kitágítja és benépesíti a teret. Képzeletben kilép a sérült bogárként vergődő gépből, „*a képzelet radarjai*” különös tárgyakat, alakokat, formákat fognak be, „*erős hidakat ... az idő szakadékai felett.*”

Megszólítja Szisz (Szilágyi Domokos) szellemét, bizarr párbeszédbe elegyedik vele, a halálról faggatja.

Erős feszültség keletkezik az olvasóban, mert a poéma líraszöveve gyakran váltakozik epikummal. A pilóta helyzetjelentései a gép állapotáról, a kényszerleszállás fázisairól elbeszélő költeménybe illenek, de a képzelet átveszi a szólamot, lírai futamok visznek absztrakt, száraz logikával alig definiálható mezőkre.

A lélek amplitúdója kileng, egy mondat ismétlése követi (idézi elő?) ezt a hullámzást, huszonkilencszer olvassuk: „*A félelem síkos felületén csúszom lefelé*”. És a szöveggörnyezetnek megfelelően változik a mondat első szava: a dolgok, az emlékezet, a gondolat, a félelem stb. „*síkos felületén csúszom (csúszunk) lefelé*”.

A „*gondolat katarapultja*” visszaröpíti a szerzőt a gyermekkorba, s – akárcsak a képzeletutazás nagymestere, Radnóti – az otthonos tájat látja, a padlást, az éléskamrát, gyümölcsfákat, málnabokrokat, virágágyásokat...

Más, még súlyosabb gond- és gondolathalmazok felé is elviszi a képzelet. A „*dacos, indulatos*” Dózsa György jelenik meg, aki Mohács előtt tizenkét évvel gyengítette le az országot, azóta süllyedünk, hanyatlunk. Ezzel beáramlik a gondolatok méhrájába a nemzet sorsa; magyarságunk félrevert harangját halljuk, és Böszörményi páratlanul szép fohászatát, az alázat himnuszát: „*Az alázat pilléreit erősítsd meg bennem, Istenem, / minél alázatosabb vagyok, annál nagyobb magyar leszek!*”

Így folytatná a kutató elme a poéma vizsgálatát, elemzését – talán a végtelenségig. De pontot tesz ide a jegyzetíró, mert Böszörményi Zoltán olvasásra szánta ezt a remekművet, mégpedig ismételt olvasásra. Minden olvasattal új labirintusba érkezőnk, mert a képanyag túlszárnyalja bármelyik barokk templom fal- és mennyezetdíszzeit.

Csupán a formai bravúrokra kell még pillantást vetni: a szabadvers tobzódására, egy-egy szép, időmértékes verssorra, és a szívünknek, fülünknek otthonos magyar ritmusra. Ide, a népdalokat imitáló sorokba is elrejt egy szép krédót: „*Gödröt ne ásson / bennem a közöny, / virágba járjon / úgy köszönjön.*”

S amiképpen elbűvölnek Böszörményi képzettársításai, metaforái, allúziói, úgy ejtenek ámulatba az illusztrátor, Részegh Botond rajzai. Kiszámíthatatlanul kanyarog a vonal, téglalapokba sűrűsödik a vörös vagy a fekete szín, eltorzul a szabályos kör.

Imperativus ez is, akárcsak a poéma minden sora.

Így, ezáltal védekezik a vákuumba került lélek?